

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 24 november 2022 *

”Begäran om förhandsavgörande – Ändamålet med talan i det nationella målet har förfallit – Anledning saknas att meddela förhandsavgörande”

I mål C-302/21,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Juzgado de Primera Instancia nº 4 de Castelló de la Plana (Förstainstansdomstolen nr 4 i Castelló de la Plana, Spanien) genom beslut av den 7 maj 2021, som inkom till domstolen den 12 maj 2021, i målet

Casilda

mot

Banco Cetelem SA,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C. Lycourgos samt domarna L.S. Rossi, J.-C. Bonichot, S. Rodin och O. Spineanu-Matei (referent),

generaladvokat: G. Pitruzzella,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Banco Cetelem SA, genom D. Sarmiento Ramírez-Escudero och C. Vendrell Cervantes, abogados,
- Spaniens regering, genom M.J. Ruiz Sánchez, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom J. Baquero Cruz, I. Rubene och N. Ruiz García, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: spanska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av principen om unionsrättens företräde och rättssäkerhetsprincipen, artikel 120 FEUF och artikel 4.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Casilda, en konsument, och Banco Cetelem SA angående ett avtal om löpande kredit, som Banco Cetelem har beviljat Casilda, som påstås utgöra ocker.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 93/13

- 3 I artikel 4 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.

2. Bedömningen av avtalsvilkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

- 4 I artikel 8 i detta direktiv anges följande:

”För att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenten får medlemsstaterna, inom det område som omfattas av detta direktiv, anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenliga med fördraget.”

Direktiv 2008/48/EG

- 5 Artikel 22 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66) har rubriken ”Harmonisering och detta direktivs tvingande karaktär”. I denna artikel föreskrivs följande:

”1. I den mån detta direktiv innehåller harmoniserade bestämmelser får medlemsstaterna inte behålla eller införa andra bestämmelser i sin nationella lagstiftning som skiljer sig från vad som fastställs i detta direktiv.

2. Medlemsstaterna ska se till att konsumenterna inte kan avsäga sig de rättigheter som de ges genom bestämmelser i nationell lagstiftning vilka införs för att genomföra eller som motsvarar detta direktiv.

3. Medlemsstaterna ska också säkerställa att de bestämmelser de antar för att genomföra detta direktiv inte kan kringgåas genom det sätt på vilket avtal formuleras, t.ex. genom att integrera sådana kreditutnyttjanden eller kreditavtal som omfattas av tillämpningsområdet i detta direktiv i kreditavtal vars karaktär eller syfte skulle göra det möjligt att undvika tillämpning av direktivet.

...”

Spansk rätt

Civillagen

- 6 Enligt artikel 1255 i Código civil (civillagen) får ”de fördragsslutande parterna upprätta sådana avtal, klausuler och villkor som de finner lämpliga, under förutsättning att de inte strider mot lag, moral eller ordre public”.

Lagen om ocker

- 7 I artikel 1 första stycket i Ley sobre nulidad de los contratos de préstamos usurarios (lag om ogiltighet av avtal om lån med ockerränta) av den 23 juli 1908 (BOE nr 206 av den 24 juli 1908) (nedan kallad lagen om ocker) föreskrivs följande:

”Alla låneavtal där räntesatsen är betydligt högre än den normala räntan på pengar och är uppenbart oproportionerlig med hänsyn till omständigheterna i målet eller vars villkor ensidigt gynnar den ena parten är ogiltiga, när det finns skäl att anse att låntagaren har samtyckt till avtalet på grund av trångmål, oerfarenhet eller begränsad mental förmåga.”

LGDCU

- 8 Artikel 80 i den konsoliderade versionen av den allmänna lagen om skydd av konsumenter och användare, som antagits genom Real Decreto Legislativo 1/2007, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios (kungligt lagstiftningsdekret 1/2007 om antagande av den konsoliderade versionen av den allmänna lagen om skydd av konsumenter och användare) av den 16 november 2007 (BOE nr 287 av den 30 november 2007) (nedan kallad LGDCU), rör ”Krav som är tillämpliga på villkor som inte har varit föremål för individuell förhandling”. I led c i den artikeln anges att ett av dessa krav är ”god tro och rättvis balans mellan parternas rättigheter och skyldigheter, vilket under alla omständigheter utesluter att oskäligen avtalsvillkor används”.
- 9 Artikel 82.1 LGDCU har följande lydelse:

”Som oskäligen anses sådana villkor som inte har varit föremål för individuell förhandling och sådana metoder för vilka samtycke ej uttryckligen har lämnats, vilka i strid med kravet på god tro medför en

betydande obalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten eller användaren.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 10 Den 8 april 2011 ingick käranden i målet vid den nationella domstolen, en konsument, ett avtal om löpande (revolving) konsumentkredit med Banco Cetelem, med en effektiv ränta på 23,14 procent, till vilket ett kreditkort var knutet (nedan kallat det aktuella kreditavtalet).
- 11 Konsumenten väckte talan vid den hänskjutande domstolen, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de Castelló de la Plana (Förstainstansdomstolen nr 4 i Castelló de la Plana, Spanien), och yrkade att det skulle fastställas att det aktuella kreditavtalet var ogiltigt, i första hand på grund av bristande transparens och information när avtalet ingicks, vad gäller fastställandet av en effektiv ränta på 23,14 procent, och i andra hand på grund av att räntan skulle anses utgöra ocker. Konsumenten yrkade även att Banco Cetelem skulle förpliktas att återbetala henne redan erlagda räntebelopp, eftersom hon endast borde vara skyldig att återbetala det lånade kapitalbeloppet.
- 12 Banco Cetelem har bestritt att det föreligger bristande transparens i det aktuella kreditavtalet samt att detta avtal utgör ocker. Banken har i detta sammanhang bland annat åberopat dom nr 149/2020 från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) av den 4 mars 2020 (ES:TS:2020:600), i vilken lagen om ocker har tolkats. Det följer enligt banken av denna dom att den räntesats som stadgas i det aktuella kreditavtalet inte kan anses utgöra ocker. Det framgår nämligen av nämnda dom att man, för att avgöra huruvida en räntesats utgör ocker, ska jämföra med den genomsnittliga räntesats som är tillämplig på den kategori som transaktionen i fråga hör till, enligt den officiella statistik som offentliggörs av Spaniens nationalbank. I förevarande fall är den effektiva räntan på 23,14 procent som anges i det aktuella kreditavtalet lägre än den genomsnittliga räntesats som i allmänhet tillämpas i denna avtalskategori, det vill säga avtal om löpande kredit.
- 13 Den hänskjutande domstolen är osäker på huruvida Tribunal Supremos (Högsta domstolens) dom nr 628/2015, av den 25 november 2015 (ES:TS:2015:4810), och dom nr 149/2020 av den 4 mars 2020 (ES:TS:2020:600), är förenliga med principen om unionsrättens företräde och rättssäkerhetsprincipen samt direktiven 93/13 och 2008/48.
- 14 Enligt den hänskjutande domstolen innebär de principer som följer av dessa domar från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) inte bara en förvanskning av begreppet ”ocker”, eftersom de eliminerar den subjektiva aspekten, det vill säga beaktandet av att konsumenten befinner sig i en utsatt situation, utan är även oförenliga med artikel 4.2 i direktiv 93/13, eftersom de ger domstolarna rätt att fastställa eller kontrollera priset eller kostnaden för konsumentkrediten, utan att det finns rättslig grund härför, utanför ramen för fastställandet av att avtalet är ogiltigt på grund av att det utgör ocker. Den hänskjutande domstolen vill följaktligen få klarhet i huruvida den, i enlighet med principen om unionsrättens företräde, ska underlåta att följa denna praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i det mål som den har att avgöra.
- 15 Eftersom Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i dom nr 149/2020 av den 4 mars 2020 (ES:TS:2020:600), slog fast att domstolarna kan pröva huruvida det villkor i vilket räntesatsen fastställts är oskäligt endast om konsumenten har yrkat detta, är denna rättspraxis dessutom oförenlig med domstolarnas skyldighet att ex officio pröva huruvida ett villkor i ett konsumentkreditavtal är oskäligt, vilken följer av direktiv 93/13.

- 16 Enligt den hänskjutande domstolen har Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i denna dom begränsat de nationella domstolarnas bedömningsutrymme vad gäller huruvida ett konsumentkreditavtal eventuellt utgör ocker, genom att för detta ändamål fastställa kriterier som varken är objektiva eller precisa. Den har därigenom åsidosatt rättssäkerhetsprincipen, vilket de nationella domstolarnas skiljaktiga praxis vittnar om. Denna rättsosäkerhet är oförenlig med det syfte som eftersträvas i direktiv 2008/48 och artikel 120 FEUF, att säkerställa att den inre marknaden för konsumentkrediter fungerar effektivt.
- 17 Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Castelló de la Plana (Förstainstansdomstolen nr 4 i Castelló de la Plana) har mot denna bakgrund beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
- ”1) a) Mot bakgrund av principen om unionsrättens företräde inom unionens behörighetsområden, i synnerhet inom ramen för bestämmelserna om konsumentkrediter och konsumentavtal, ska prövningen av huruvida rättspraxis vid Tribunal Supremo (Högsta domstolen), i dess egenskap av högsta domstolsinstans, rörande tolkningen och tillämpningen av [lagen om ocker], i dess egenskap av nationell bestämmelse, är förenlig med unionsrätten, med beaktande av att denna rättspraxis inte bara omfattar frågan om det ingångna avtalets ogiltighet utan även beskrivningen av konsumentkreditavtalets ’huvudföremål’, det vill säga en löpande lånekredit, och förhållandet mellan priset och tjänstens kvalitet, göras ex officio av den nationella domstolen, eller är den, så som Tribunal Supremo (Högsta domstolen) har slagit fast, bara skyldig att pröva förenligheten med unionsrätten och unionens direktiv om käranden yrkar det (dispositionsprincipen), vilket innebär att om den förs som ’en enda talan eller huvudtalan’, ska konsumentkreditavtalets ogiltighet ’på grund av att det utgör ocker’, i dess egenskap av talan som bygger på en nationell bestämmelse, uppfattas så att unionsrättens företräde och dess harmoniserande räckvidd ’inte träder in’, trots att Tribunal Supremos (Högsta domstolens) praxis rörande tolkningen och tillämpningen av den ovannämnda lagen om ocker, omfattar beskrivningen av huvudföremålet och förhållandet mellan konsumentkreditens kvalitet och dess pris, vilket är en fråga som den nationella domstolen ska avgöra?
- b) Mot bakgrund av unionsrättens ovannämnda företräde och dess harmoniserande räckvidd när det gäller reglering av konsumentkrediter och konsumentavtal samt med beaktande av att Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i ett stort antal domar har slagit fast att den ’uteslutning’ som föreskrivs i artikel 4.2 i direktiv [93/13], i dess egenskap av harmoniserande bestämmelse, har införlivats fullständigt med den spanska rättsordningen, vilket innebär att den nationella domstolen inte ska pröva priser, mot bakgrund av att det i den spanska rättsordningen inte finns någon rättslig bestämmelse som generellt möjliggör eller utgör grund för en sådan domstolsprövning av priser, vilket innefattar [lagen om ocker], samt med beaktande av att det inte har gjorts någon prövning av den eventuella avsaknaden av tydlighet när det gäller det villkor som bestämmer konsumentkreditens pris, utgör då artikel 4.2 i direktiv 93/13 hinder för att den nationella domstolen, i enlighet med en nationell bestämmelse, nämligen den ovannämnda [lagen om ocker], utanför dess naturliga räckvidd rörande ogiltigförklaringen av det ingångna avtalet, som en ’ny’ befogenhet, gör en ’domstolsprövning’ rörande avtalets huvudföremål där en generell bedömning görs av antingen priset på konsumentkrediten, genom hänvisning till krediträntan (den nominella räntan), eller av kostnaden för konsumentkrediten, genom hänvisning till den effektiva räntan?

- c) Utgör, mot bakgrund av det ovan anförda och med beaktande av det harmoniserande regelverk som fastställts genom EUF-fördraget, särskilt på området för unionens befogenheter avseende den inre marknadens funktion, artikel 120 FEUF, i kombination med en öppen marknadsekonomi och principen om avtalsfrihet, hinder för att den nationella domstolen ska göra en prövning som gör det möjligt att generellt fastställa priset eller kostnaden för konsumentkrediten, utan att det finns något uttryckligt stöd för detta i någon nationell bestämmelse?
- 2) Mot bakgrund av principen om unionsrättens företräde inom ramen för harmoniseringen av unionens behörighet och i synnerhet mot bakgrund av bestämmelserna om konsumentkrediter och konsumentavtal, samt med beaktande av att rättssäkerhetsprincipen utgör en nödvändig förutsättning för att den gemensamma marknaden för konsumentkrediter ska fungera korrekt och effektivt, utgör rättssäkerhetsprincipen hinder för en begränsning av den effektiva ränta som generellt får åläggas en konsument i ett konsumentkreditavtal i syfte att bekämpa ocker, vilket den spanska Tribunal Supremo (Högsta domstolen) har slagit fast på grundval av kriterier som inte är objektiva och precisa, utan enbart genom en ungefärlig jämförelse, vilket innebär att det är upp till varje nationell domstol att efter eget skön avgränsa dem när den dömer i anhängiga mål?"

Förfarandet vid domstolen

- 18 Den hänskjutande domstolen har ansökt om att förevarande mål ska handläggas skyndsamt i enlighet med artikel 105 i EU-domstolens rättegångsregler. Till stöd för sin begäran har den hänskjutande domstolen angett att de frågor som ställs har stor betydelse för den rådande situationen på den finansiella marknaden för konsumentkrediter.
- 19 Domstolens ordförande får enligt artikel 105.1 i rättegångsreglerna på ansökan av den hänskjutande domstolen eller i undantagsfall på eget initiativ, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, besluta att ett mål om förhandsavgörande ska handläggas skyndsamt, när målet är av sådan beskaffenhet att det måste avgöras utan dröjsmål.
- 20 Vad gäller den omständigheten att frågorna i förevarande mål potentiellt berör ett stort antal personer samt rättsförhållanden, erinrar domstolen om att det förfarande för skyndsamt handläggning som avses i denna bestämmelse utgör ett processuellt instrument som är avsett för synnerligen brådskande fall (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 september 2022, Veridos, C-669/20, EU:C:2022:684, punkt 24 och där angiven rättspraxis).
- 21 Det förhållandet att ett stort antal personer eller rättsliga situationer kan komma att påverkas av det avgörande som den hänskjutande domstolen ska meddela efter att ha begärt förhandsavgörande av EU-domstolen kan emellertid inte i sig utgöra en sådan särskild omständighet som kan motivera att målet ska handläggas skyndsamt (dom av den 3 mars 2022, Presidenza del Consiglio dei Ministri m.fl. (Läkare under specialistutbildning) C-590/20, EU:C:2022:150, punkt 28 och där angiven rättspraxis).
- 22 Domstolens ordförande beslutade därför, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, den 12 maj 2021 att avslå denna ansökan.

Händelseutvecklingen i målet efter det att begäran om förhandsavgörande framställts

- 23 Genom skrivelse av den 1 augusti 2022, åtföljd av styrkande handlingar, meddelade Banco Cetelem EU-domstolen att banken den 29 april 2021 hade gett in en handling till den hänskjutande domstolen i vilken den medgav kärandens samtliga yrkanden i det nationella målet. Banco Cetelem meddelade vidare att parterna i det nationella målet hade träffat ett förlikningsavtal enligt vilket käranden i det nationella målet avstår från samtliga sina anspråk i utbyte mot att Banco Cetelem betalar det begärda beloppet. En kopia av den begäran om stadfästelse av förlikningsavtalet som hade ingetts till den hänskjutande domstolen den 10 maj 2021 samt en kopia av bevis på betalning av det överenskomna beloppet daterad den 12 maj 2021 bifogades denna skrivelse.
- 24 Enligt förlikningsavtalet upphör det aktuella kreditavtalet att gälla och var och en av parterna förklarar att de inte längre har några anspråk mot den andra parten.
- 25 Som svar på en fråga från EU-domstolen om huruvida ett svar på tolkningsfrågorna fortfarande var nödvändigt för att avgöra det nationella målet, angav den hänskjutande domstolen i svar av den 31 augusti 2022 att den, den 7 maj 2021, hade beslutat att vidhålla sin begäran om förhandsavgörande trots att talan medgetts, eftersom begäran rörde ett ämne av uppenbart allmänintresse. I beslut av den 11 maj 2021 förklarade den hänskjutande domstolen dessutom att ansökan om stadfästelse av förlikningsavtalet inte kunde bifallas så länge förfarandet var vilande i avvaktan på EU-domstolens förhandsavgörande.

Huruvida det saknas anledning att meddela förhandsavgörande i målet

- 26 Enligt EU-domstolens fasta praxis presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva (dom av den 26 mars 2020, Miasto Łowicz och Prokurator Generalny, C-558/18 och C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 43 och där angiven rättspraxis).
- 27 Av fast rättspraxis framgår emellertid även att det förfarande som har införts genom artikel 267 FEUF utgör ett medel för samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna, genom vilket EU-domstolen tillhandahåller de nationella domstolarna de uppgifter om unionsrättens tolkning som de behöver för att kunna avgöra de mål som de ska pröva (dom av den 26 mars 2020, Miasto Łowicz och Prokurator Generalny, C-558/18 och C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 44).
- 28 EU-domstolen får dessutom enligt artikel 100.2 i sina rättegångsregler när som helst konstatera att förutsättningarna för dess behörighet inte längre är uppfyllda.
- 29 I förevarande fall framgår det av den skrivelse av den 1 augusti 2022 som Banco Cetelem översänt till domstolen att parterna i det nationella målet har ingått ett förlikningsavtal, genom vilket käranden i det nationella målet avstår från alla anspråk som grundar sig på det aktuella kreditavtalet, i utbyte mot att Banco Cetelem erlägger ett belopp till käranden. Såsom framgår av dess skrivelse av den 31 augusti 2022 och av de handlingar som bifogats denna, har den hänskjutande domstolen bekräftat att detta förlikningsavtal existerar.

- 30 Det kan vidare konstateras att den hänskjutande domstolen i sin skrivelse av den 31 augusti 2022 har angett att den önskar vidhålla sin begäran om förhandsavgörande på grund av att frågorna rör ett ämne av allmänintresse. Enligt den hänskjutande domstolen skulle svaren på frågorna kunna bringa en situation av rättsosäkerhet att upphöra, vilken orsakats av praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen), och de skulle kunna vara relevanta för avgörandena i ett stort antal liknande mål som pågår vid bland annat den hänskjutande domstolen.
- 31 Enligt fast rättspraxis är en begäran om förhandsavgörande inte till för att möjliggöra rådgivande yttranden i allmänna eller hypotetiska frågor, utan för att tillgodose behov knutna till det faktiska avgörandet av ett mål. Om det framgår att de ställda frågorna uppenbart inte längre är relevanta för att avgöra målet, ska EU-domstolen följaktligen fastställa att det saknas anledning att besvara desamma (dom av den 19 november 2019, A.K. m.fl. (Huruvida avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen är oavhängig), C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 70 och där angiven rättspraxis).
- 32 Det framgår av såväl ordalydelsen som systematiken i artikel 267 FEUF att förfarandet för förhandsavgörande förutsätter att ett mål faktiskt är anhängigt vid de nationella domstolarna och att dessa inom ramen för detta mål kommer att meddela ett avgörande med beaktande av förhandsavgörandet. EU-domstolen ska därför fastställa att det saknas anledning att meddela förhandsavgörande när ändamålet med talan i det nationella målet har förfallit (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 mars 1998, Djabali, C-314/96, EU:C:1998:104, punkterna 21 och 22, och beslut av den 1 oktober 2019, YX (Översändande av en dom till den medlemsstat som den dömde är medborgare i), C-495/18, EU:C:2019:808, punkterna 19 och 24–26).
- 33 Även om det nationella målet i förevarande fall fortfarande formellt är anhängigt vid den hänskjutande domstolen, eftersom denna vilandeförklarar målet för att hänskjuta de aktuella tolkningsfrågorna, framgår det av de uppgifter som EU-domstolen förfogar över att parterna i det nationella målet har ingått ett förlikningsavtal som har verkställts och att de har framställt en begäran till den hänskjutande domstolen om att detta avtal, som löst tvisten mellan dem, ska stadfästas. Härav följer att ett svar från EU-domstolen på de frågor som ställts av den hänskjutande domstolen inte på något sätt skulle kunna användas av den sistnämnda för att avgöra målet, i vilket ändamålet med talan har förfallit.
- 34 Under dessa omständigheter saknas anledning att pröva förevarande begäran om förhandsavgörande.

Rättegångskostnader

- 35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Det saknas anledning att pröva den begäran om förhandsavgörande som Juzgado de Primera Instancia nº 4 de Castelló de la Plana (Förstainstansdomstolen nr 4 i Castelló de la Plana, Spanien) har framställt genom beslut av den 7 maj 2021.

Underskrifter